

A város a XIX. század első felében, kicsinysége ellenére, kultúrában élő város. Olyan megyeszékhely, melynek kulturális kisugárzása – hivatalainak, püspökeinek, kanonokjainak és iskoláinak köszönhetően – távolabbi megyékben is érezhető. A magyar ajkú népesség meghatározó voltából következően a nemzetébredés akadályai Veszprémben kisebbek voltak, mint az ország számos, főleg németek vagy más nemzetiségek által lakott városában.

Veszprém városáról méltán állapíthatta meg a Pesti Divatlap névtelen szerzője, hogy „...minden külső jelentéktelensége mellett is nagyon élénk város [...] *Mit leginkább megszerették benne, azon tiszta magyar szellem* [kiemelés tőlem: S. J.], mely falai közt s azon kívül uralkodik...”²

A városi tanács jegyzőkönyveit már a XVIII. században is magyarul vezették, így semmi sem gátolta a magyar nyelvű írásbeliség fejlődését. Az 1841. július 1-jén 86 taggal megalakuló Veszprémi Olvasótársaság könyvtárában csak minden negyedik volt német nyelvű, míg a győri olvasótársaságében minden második-harmadik.³

Veszprém már a XIX. század első évtizedeiben egyike volt azoknak a kulturális szigeteknek, melyek, ha némi késéssel is, de átvették, visszahangozták Európa szellemi törekvéseit. A Veszprémhez, az (egyház)megyéhez kötődő írók, költők, papok a majd egy évszázadot felölelő nyelvújítási mozgalomban – amely a magyar nyelv történetének eseményekben és eredményekben egyik legmozgalmasabb korszaka volt –, igen jelentős szerepet játszottak. A ránk maradt szövegeket megismerve joggal állíthatjuk, hogy a nyelvújítási centrum, Széphalom ellenpólusa – Veszprém volt. A város az általunk vizsgált korban egyfajta kis Weimár szerepét töltötte be az akkori Magyarország kulturális térképén.

Takáts Sándor, a neves művelődéstörténész így ír a város szerepéről (1890): „A múlt század elején Veszprém, irodalomtörténeti szempontból, igen nevezetes hely volt. Kazinczy legerősebb ellenfelei e kis városban szoktak összegyűlni, s innét intézték újításai ellen a támadásokat [...] Rövid idő alatt egyesítették zászlójuk alatt a dunántúli írók legtöbbszörét, kik habár nem is laktak mind Veszprémben, de sokszor találkoztak és sűrűn leveleztek egymással.”

Abban, hogy a kialakuló nemzeti nyelvi norma nemcsak a Felső-Tisza-vidék nyelvéből táplálkozott, abban – a nyelvújítás akusztikus terében – Veszprém, mint irodalmi centrum, jelentős szerepet játszott. Hiszen az általunk ma is használt magyar nyelv csak a nyelvújítás korának egymásnak ellentmondó irányzatainak kereszttüzében kovácsolódhatott nemesen korszerűvé. Azaz: a veszprémi mérsékelt ortológusok éppúgy szolgálták a nyelvújítás ügyét, mint a más tájakon élő mérsékelt neológusok.

² Idézi a Gizella Napok 1997. évi programfüzete, 22.

³ HUDI 2009. 14.

A nyelvújítás korai szakaszában, az 1760-as években tanított Veszprémben Benyák Bernát (1745–1829) a magyar nyelvű iskolai oktatás bevezetésének egyik első harcosa. Magyar nyelven írta filozófiai munkáit, s a magyar bölcséleti műnyelv legbuzgóbb fejlesztője volt a XVIII. század végén. II. József németesítési törekvéseivel szembeszállt, *Theoria scholarum* [Iskolaelmélet] című, 1790-ben az országgyűlési bizottsághoz felterjesztett emlékiratában azt követelte, hogy Magyarországon és Erdélyben valamennyi iskolában minden tárgyat magyarul tanítsanak. Latinul írt magyar nyelvtana *Grammatica hungarica* (Selmecbánya 1816, 1824) címmel jelent meg.

Veszprémben – Dicshalomban – 1813-ban megjelent *Mondolat* a magyar nyelvújítás egyik legfontosabb dokumentuma. Összeállítója Somogyi Gedeon, a vármegye levéltárosa, a nyelvújítás túlkapasait pellengérezi ki. Az elmés gúnyirat címlapján Zafyr Czenczi, alias Kazinczy Ferenc szamaragol felfelé a Parnasszus hegyére.

A „*fertelmes pasquill*” kis kötete az elmúlt két évszázadban a nyelvújítás, illetve a Kazinczy elleni támadások szimbólumává vált, noha ma már egyre nyilvánvalóbb, hogy ez a mű hatásának durva leegyszerűsítése, miként az ortológus-neológus szembeállítás is az. Megjelenésekor vízvázalstónak bizonyult: a nyelvvel kapcsolatos közbeszéd fókuszpontjába került, országszerte hevesen vitatták.

Hamis az a beállítás, hogy a dunántúli írók-költők a nyelvújítás ellen emeltek szót. Az ő részükről e vita inkább arról szólt, milyen mértékű és milyenségű legyen a nyelvújítás, illetve, mi legyen egy születőben lévő irodalmi nyelv alapja. Kazinczy, mint az irodalmi élet pápája, természetesen az általa ismert és művelt tiszai tájszólást kívánta uralkodóvá tenni, ami a dunántúliak természetes ellenreakcióját váltotta ki. Vitathatatlan tekintélyéből fakadóan a saját nyelvjárását tette uralkodóvá. Igaz, más, korábbi (XVI–XVII. századi) előzmények is arra mutattak, hogy a felső-tiszai nyelvjárás lesz az egységes irodalmi nyelv alapja. Kazinczy „csupán” megerősítette, uralkodóvá tette ezt a tendenciát.

A dunántúliak – mai értelmezésünk szerint – az osztrák abszolutizmus idején az irodalomnak elsősorban nemzetmegőrző szerepet tulajdonítottak. Számukra a nyelv a nemzeti hagyományok letéteményese, ezért fontosabb, mint az öncélú irodalmiság. Kazinczy kozmopolita lelkületével nehezen tudtak, nem is akartak azonosulni.

A veszprémiek hagyománytisztezők voltak, s egy „szűkebb” hazafiságot képviseltek. Világszemléletüket az arany középszert hirdető, Horatiuson nevelődött Kisfaludy Sándor konzervatív tájromantikája fejezte ki a leghívebben. Az ősi hagyományokat, a nemzeti nyelvet nem csak Bécstől, hanem a mindenáron újat akaró neológusoktól is féltették. Kazinczy finoman klasszicizáló szelleme nehezen értette a dicső múltot merengő transdanubianusokat [dunántúliakat]. Veszprémben ez idő tájt

a nemzeti hagyományok megőrzése fontosabb volt, mint a modern európai áramlatok befogadása.

A Veszprémben és környékén tömörülő tollforgatók számára sokkal többet, nemzetibbet jelentett Kisfaludy tájromatikája, mint Kazinczy számukra élettől elrugaszkodott görög-német klasszicizmusa.

A szembenállásnak volt némi katolikus-protestáns színezete is. A pápista, hagyományhű Dunántúlon az írók körében közismert volt Kazinczy protestáns, mi több, szabadkőműves mivolta. Nem véletlen, hogy a *Mondolat* címlapján, a számon ott függ a szabadkőművesek jelvénye, a triangulum is.

A hagyományokhoz hű dunántúliak – Bécs árnyékában – elsősorban az elnémetesítéstől félték. Ezért a hagyományok ápolása fontosabbnak tetszett, mint a nyakrafőre való nyelvújítás. Bécs és a neologizmus egyaránt idegen volt számukra.

Az ortológus-neológus megjelölés kissé félrevezető. Korántsem a nyelvújítás ellen és mellett állást foglalókat jelenti, mint azt a közvélemény gyakran „tudni véli”, hanem azt, hogy elfogadja-e valaki az írók-költők szabad nyelvalkotó jogát, illetve mennyire hajlandó elfogadni különféle idegen – német, francia, olasz és más – nyelvi hatásokat, azok magyar nyelvbe való átültetését. Kazinczy ez utóbbi elkötelezett híve, ami méltán váltotta ki nemcsak a veszprémiek, hanem még tanítványai ellenállását is.

A *Mondolat* szerkesztője Somogyi Gedeon (1783–1821), akkor tótvázsonyi lakos, veszprémi esküdt, a vármegye levéltárosa volt. Igaz, a könyvecskében sehol sem nevezi meg magát, de mindenki tudta, hogy a közrebocsátás az ő műve. Református lévén, a személyiségnek nagyobb szerepet kínáló protestáns etika jegyében, bizonyára jobb lehetőségei voltak a nyelvújítás kényes nemzeti ügyének bírálatára, mint a katolikus Veszprémben élő kanonokoknak, tanároknak, jogászoknak.

A 102 oldalas, zsebkönyv alakú kiadvány jórészt Szentgyörgyi József debreceni orvos és nyelvész, Kazinczy barátja kéziratban terjedő szógyűjtését vette át, s egészítette ki „ajánlat-levéllal” és „vezérszókkal” Kazinczy-ellenes gúnyirattá. És ezt adta ki *Mondolat sok bővítéssel, és egy kiegészített újj-szótárral együtt. Angyalbőrbe kötve, egy Tünet-forint, Dicshalom. 1813* címmel. (Szentgyörgyi 1808–1809 táján összeállított gyűjteménye nem Kazinczy ellen íródott, csupán az izléstelen újítókat támadta. Ő maga is döbbenet tapasztalta, hogy csipkelődésnek szánt gyűjteménye milyen metamorfózison ment keresztül, s milyen nyelvi földrendést idézett elő.)

A belső címlapon Zafyr Czenczi (Kazinczy Ferenc) szamaragol felfelé a Parnasszus hegyére, melynek tetején egy Pegazus ágaskodik. Fején borostyánkoszorú s rajta egy lepke, szájához tülköt emel. Az út mellett egy szatír egy hatalmas kanászkürtöt fúj, a szamar oldalán lógó szerszámokban pedig többen a szabadkőműves jelvényeket vélték felismerni. Kazinczy egy szabadkőműves páholy választott

titkára. Folyóiratának címe – Orpheus – az ő szabadkőműves neve volt.⁴ Ami igazán sértő: a számárháton ülő lantos, oldalt pedig egy szatír ugrál.

A kötet az ortológusok által kifogásolt szavakat szedi betűrendbe: *derünnye* (hajnalcsillag), *Dörgő* (Jupiter), *egekbeötlő* (igen magas), *elférjesedni* (férjhez menni), *előpillantat* (nászéjszaka), *Emberaty* (Isten), *embercse* (szegény, alávaló ember), *érezdemény* (esztétika), *evéskiváncs* (étvágy), *felüllepni* (elborítani), *földirákság* (földrajz)...

E kis *pasquillus* – ahogy a kortársak emlegették – önmagában nem képvisel különösebb nyelvészeti értéket, ám tudománytörténeti jelentősége annál nagyobb, hiszen kimondta a nemzetté válás korának lényegét: nincs szükség nyakló nélküli nyelvújításra!

A nyelv műveléséről, pallérozásáról maga Somogyi Gedeon is józan elveket vallott. *Értekezés a Magyar Verselés módjáról és Fordításokról* című Petronius-fordításának bevezetőjében (Veszprém, 1819) a következőket írja: „...*Nem vagyok ugyan az elkerülhetetlen Ujjításoktól is idegen; csak hogy a Horatiustól ajánlott mérsékléssel történnyen [...] Ami engem illet, ámbár azon Hazabeli Ujjítóknak, vagy úgy-mondott Neológusoknak, kik egynehány esztendőktől fogva, Anya Nyelvünknek (a mint magok állítyák) szükséges bővítésén, s'csinosításán vetekedve dolgoznak: eléggé tapasztalt szorgalmokat, s vas álhatatosságokat, egy részről nemcsak felette becsülöm; hanem a jó s valóban dicséretes czélnak méltán örvendek is: más részről mindazáltal el nem titkolhatom, hogy a' heves erőlködések 'küszködő zajjai közt dicső Nyelvünknek bukdosó hánykódását gyakorta rettegéssel szemlélem.*”

Somogyi Gedeont Veszprémben többen is támogatták, például Ruszek József (1779–1851) kanonok, egyházi író, aki a *Mondolat* korrektúrájában segédkezett; Fábrián József (1762–1825) tótvázsonyi lelkész, kiváló természettudós, aki Genfben és Bernben tanult (Somogyi Gedeon sógora), s aki „különös nagy Barátságban” volt Mándi Márton Istvánnal (1760–1831), a pápai református gimnázium rektor-professzorával, a magyar böleseleti nyelv egyik kidolgozójával, Kant műveinek fordítójával.

A rendelkezésre álló dokumentumok szerint Somogyi Gedeon korántsem volt az a rakoncátlan „Bube” – fiúcska –, aki a Kazinczy-levelekben szerepel, akinek hívei Somogyit csak „Dicsalmi”-ként emlegették.⁵ Alakját a levelező-barátok ilyen-olyan mendemondák alapján próbálták összefércelni, hiszen személyesen egyikük sem találkozott vele.

Somogyi Gedeon, miután a pozsonyi jogakadémia „Cursusát is dicséretesen elvégezve” Pesten ügyvédi vizsgát tett, visszaért Veszprémbe. A vármegyei esküdt és

⁴ BERÉNYI 2011, 10.

⁵ KazLev XI. 252.

levéltáros lett, s ebbéli minőségében a vármegyházán nap mint nap találkozhatott a helyi közélet alakítóival és a várban lakó kanonokokkal.

Harmincyolc évesen, 1821-ben, nőtlen emberként halt meg. Halotti búcsúztatója⁶ „testének gyenge alkotását” említi, továbbá tudós mivoltát.

Ismerősei körében csak „Gedi bácsi”-nak szólították, aki csinos külsejével, megnyerő modorával, szilárd, férfias jellemével, sokoldalú műveltségével már diákkorában kivált a „collegiumi vulgus tömegből”, s kiváltképp a költészetet kedvelte. Kiváló társalkodó volt, annak ellenére, hogy betegeskedése visszavonult életre kényszerítette.⁷

Nem ő volt a nyelvújítás korának legfelkészültebb tagja, noha a római, görög, német és francia írókat eredetiben olvasta, de: kissé sarkosan fogalmazva, Veszprémben ő volt kapható, ő volt a legalkalmasabb a felszín alatt parázsló indulatok kimondására. A bölcs tanárok, jogászok, kanonokok nem vállalkoztak a széphalmi mester nyílt támadására, hiszen ők is érezhették annak igazát. A kényes, ha úgy tetszik politikai ügy föl vállalására, társadalmi nyilvánosság előtti kimondására Somogyi volt a legalkalmasabb. Református volt egy erősen katolikus vidéken, aki az egyéniség szerepét hangsúlyozó protestáns etika jegyében nagyobb késztetést érzett e fontos nemzeti ügy föl vállalására. A szociológia nyelvén fogalmazva: ő volt az a szabadon lebegő értelmiségi, aki a korszak feudális kötöttségei közepette kimondhatta a nyilvánvaló tényt: a király meztelen. Bizonyára nem véletlen, hogy nevét még ő sem vállalta, hiszen szerzőként sehol sem írta le. Ráadásul a *Mondolat* első változatát épp Kazinczy jó barátja, Szentgyörgyi István fogalmazta (1808–1809). Somogyi az ő kéziratát Ajánlat-Levéllal és Vezérszóval, továbbá kibővített szójegyzetekkel „szerszámozta föl”, és tette a mű eredendő célját megváltoztatva – Kazinczy-ellenes röpirattá.

A Veszprémben kiadott *Mondolat* (1813) hatására jellemző, hogy Szemere Pál és Kölcsey Ferenc válaszolt rá (1815) – szintén gúnyos stílusban. Benne a szerzők a *Mondolat* közreadóját, Somogyi Gedeont (Bohógyi Gedeon) holtta nyilvánították, noha csak később, 1821-ben halt meg.

A *Mondolat* jelentősége elsősorban abban áll, hogy egy olyan országos vitát indított el, mely a végső soron a nyelvújítás dilemmáinak tárgyilagos és józan mérlegeléséhez vezetett. A nyelvújítási „harcok” egyik legfőbb hozadéka pedig az, hogy a veszprémiek nézetei beépültek Kazinczy és kortársai gondolatrendszerébe: a nyelvi norma mérlege kicsit Dunántúl javára billent.

⁶ NEMES PAPP István: *Az élet történeteire s jövődjére nézve magával békeségre lépett tudós...néhai Somogyi Gedeon Urnak gyászos koporsójánál elő adott* [gyászbeszéd]. Veszprémben 1822, Szammer Klára [nyomdája].

⁷ FELDE 1975. 243.

A Kazinczy reformjai elleni dunántúli tiltakozást nem szabad egyfajta konzervatív nemesi ellenállásként értelmezni. Veszprém és Pápa vidékén a XIX. század elejére – az életmód polgárosultabb voltából fakadóan – már lezajlódtott egy spontán, de mindenképp szerves, nem „felülről” irányított nyelvi korszerűsödés, amely itt előbbre jutott, mint az ország más tájain. Ezért a „nyelvújítás” ügye az itt élők számára nem volt olyan sürgető, mint Kelet-Magyarországon. Az iskolázottabbak nem érezték olyan nagyra a Dunántúlt Európától elválasztó különbséget, mint az Alföld vagy Erdély magyarsága. Ennek egyik jele, hogy Veszprém megyében 1848 előtt nyolc olvasótársaság és öt kaszinó állt a művelődni akaró köznemeselek, hivatalnokok és a papság rendelkezésére.⁸

Veszprémnek a nyelvújításban betöltött szerepét jól jellemzik Kisfaludy Sándor sorai: „...Kazinczynak és pártjának már annyira megy bosszúálló indulattya, hogy Weszprimet is készek mindenütt leszóllani azért, hogy a 'Mondolat vidékén készült, és ott nyomtatott. Szerencsés volna hazánk és nemzetünk, ha még csak két három helyen annyi jóakarátú, és a közjóért buzgó hazafi volna egygyütt mind a Literatúrára, mind általlyában a' hazafiságnak minden ágaira nézve, mint a' megnyit Weszprimben esmerek és tisztelek, kivált az ott való Káptalanban és papok között. Mind Vármegye, mind Káptalan olyan, hogy annak lelkét szeretném valamennyibe lehellni a' Hazában.”⁹



Pápay Sámuel (1770–1827)

1807-ben, Pápay Sámuel (1770–1827) tollából, városunkban jelent meg – Pest vármegye után a történelmi Magyarországon másodikként – a közigazgatás latin nyelvét magyarrá formáló szótár: *Észrevételek a magyar nyelvnek a polgári igazgatásra és törvénykezésre való alkalmaztatásáról...mellyeket a haza eleibe terjeszt Weszprém vármegye címmel.*

Az 1805. évi IV. törvénycikk már megengedte a törvényhatóságoknak, hogy az udvari kancelláriához ugyan még latin és magyar, de a helytartótanácsához már csupán magyar nyelven írhatják fölterjesztéseiket, valamint a törvényszékek peres ügyekben is a magyar nyelvet használhatják. Ám hamarosan kiderült, hogy a közigazgatás és törvénykezés régi magyar terminológiája nem alkalmas a jogalkalmazásra. Ezért Pest megye volt az első, mely már 1806 januárjában összeállította *A' tisztebeli írás módjának saját szavait*, s ezt megküldte a többi vármegyének, hogy

⁸ BÁNDI 1989, 10.

⁹ KISFALUDY VIII., 1893. 349.

észrevételeikkel „megigazítva és megbővítve” maguk is egységes műnyelvet hozhassanak létre.

Veszprém gyorsan lép, s másodikként ő áll be a sorba. A kötetben olvasható: „*A nyelv a tudományok kulcsa. Mennél miveltebb az, annál tanultabb a nemzet. Ahol az anyai nyelv parlagodásában sinlődik; jele, hogy a legnagyobb rész tudatlan, durva, magával mással jóvátéhetetlen. Ahol az kivész, kihál minémüképpen a nemzet is. A tudós csinos nyelv fenntartja századok múlva is dicsőségét az időnek viszontagságai alatt elenyészett népnek. Ezen igazságok s a hozott törvények értelméhez képest, valamint több nemes vármegyék, úgy mi is azonnal a magyar nyelvet rendeltük a köz dolgok s ügyek folytatására. [...] Nagyságtoknak, kegyelmeteknek igaz kész szolgálói, szíves barátai és attyokfiai, Veszprém Vármegyének Rendei. Költ Bőjt más havának 4-dikén, 1807 esztendőben, Pápán tartott Közönséges Gyűlésünköböl.*”

Kiadta: „Pápay Sámuel, T. N. Veszprém Vármegye Táblabírája, mint ezen Nemes Vármegye által e tárgyban megbízott munkálkodó. m. p.”

Pápay Veszprém mellett, Felsőörsön született 1770-ben. Egri jogi tanulmányai befejeztével ugyanott a magyar nyelv és irodalom tanára volt. 1800-ban Pápán telepedett le, majd az ottani Esterházy-uradalom ügyésze lett. Mint gazdag kapcsolatokkal rendelkező sikeres ügyvéd bekapcsolódott a nyelvújítási mozgalomba, s Kazinczyval, Kisfaludy Sándorral élénk irodalmi levelezést folytatott. Pápay ebben több mint 250 oldal terjedelemben taglalja, miért tartja szükségesnek a magyar közigazgatás és közélet nyelvében elburjázott idegenszerűségek kigyomlálását. Ugyancsak ő írta az első rendszeres magyar irodalomtörténetet (*A magyar literatúra esmérete*, Veszprém, 1808, Számmer Klára betűivel).

Pápay úttörő irodalomtörténeti munkájában határozottan állást foglalt a németesítő törekvésekkel szemben: „*A nyelv lévén tehát az a nemzeti tulajdonság, mely az egy-nemzetbélieket szoros egységben s szeretetben tartván, azoknak nemzetiségét is fenntartja. Ezen okbul teszük azt némely fejedelmek fő gondjokká, hogy az általok meghódított s a magok fejedelemségéhez kapcsolt nemzetségek közé a magok fő országának közönséges nyelvét vigyék be, hogy ez által azon új nemzetségek a magok különöségeit elvesztvén a fő nemzettel egészen egygé váljanak. Ilyen változás környékezett bennünket magyarokat is az 1780-dik s 1790-dik esztendők között, a midőn a német nyelv tétetett hazánkban országgló nyelvvé, mert csak a nyelve nyomattassék el a nemzetnek, oda van annak nemzetisége is. S imé ezekbül a napfény-nél is világosabban kitetszik, hogy a nemzetnek fennállása leginkább és csaknem egyedül a nemzeti nyelvnek fennállásátul függvén, szintoly természeti fő kötelessége a nemzetnek a maga nyelvét s literatúráját az idegen felett gyarapítani, valamint természeti fő kötelessége annak a maga nemzeti létét minden kigondolható módon fenntartani.*”

A művet az irodalomtörténet-írás az első magyar nyelvű rendszerező irodalom-

történetként ismeri. Ebben elsőként határozta meg a magyar irodalom körét, továbbá részletesen foglalkozott nyelvünk fejlesztésének lehetőségeivel. Megállapításai szerint nyelvünk lehetőségei gazdagok, ennek ellenére kiműveletlen és kiaknázatlan. Elgondolása szerint nyelvünk az újítások révén „szébb lesz, és erőre kap [...] kötelessége a nemzetnek, hogy a maga nyelvét és literatúráját az idegen felett gyarapítsa, és azt mint szeme fényét s legféltőbb kincsét úgy tartsa.”

Munkáját hiánypótlónak szánta, hiszen hasonló még nem jelent meg a magyar könyvpiacra. A mű első, bővebb része a magyar nyelv sajátosságait taglalja, míg második, szerényebb része voltaképpen irodalomtörténet, még ha nem is mai értelemben. Helyesírás dolgában a Dunántúl nyelvét tartotta mérvadónak.

A nyelvújítás, a „nagy pennaháború” elsősorban a történetiség (szóelemzés) elvét, illetve a nyelvszokás (a kiejtés) elvét vallók között zajlott, illetve arról, melyik nyelvjárás („nyelvjelzés”) legyen az egységes, nyelvjárások fölötti irodalmi nyelv, ahogy az idő tájt nevezték: a *schriftsprache* alapja? Mi legyen az az elméleti alap, melyre a magyar nyelv rendszere felépíthető.



Révai Miklós (1750–1807)

Révai Miklós (1750–1807) – és nyomában Kazinczy – a történetiség, s ebből fakadóan a szóelemzés elvét hangsúlyozta. Révai latin! és magyar nyelvű munkáiban váltig a „tiszteletre méltó régiség”-re hivatkozik, abban találta meg a nyelvi helyesség és norma minden forrását. Erre a legszebb példa – szerinte – a *Halotti Beszéd* helyes magyarsága, mely az értékeit feledő későbbi századok számára is mércéül szolgál. „Semmi sem hiányzik a mi nyelvünkéből: mi hagytuk cserben őt, mi hiányzunk öneki.” – vallotta a pesti egyetem professzorává való kinevezésekor (1802).¹⁰

Verseghy Ferenc (1757–1822) és követői elutasították a régiség elvét: szerintük a beszélt nyelv, a nyelvszokás lehet az egységes irodalmi nyelv alapja. Ezért ellenezte a más nyelvekből átvett idegen nyelvi szerkezetek használatát.

E két elv hívei egy évtizeden keresztül küzdöttek egymással. Verseghy a *Neuverfasste Ungarische Sprachlehre* [Újfajta magyar nyelvtan] (Pest 1805) és *A tiszta magyarság* (Pest 1805) című műveiben élesen támadta Révai nyelvészeti elméletét. Révai tanítványai álnevében kiadott pamfletekben válaszolt: *Világosvári Miklósfí János: Versegi Ferentznek tisztasággal kérkedő Tisztátalan magyarsága* (Pest,

¹⁰ RÉVAI 1988. 48.

1805); *Fényfalvi Kardos Adorján: Versegi Ferentznek megsalatkozott illetlen Motskolódásai a Tiszta Magyarágban* (Pest 1806). Ugyancsak álnéven jelent meg a Révai szerkesztette harmadik röpirat, melyet valóban tanítványa, Horvát István írt: *Boldogréti Víg László: Versegi Ferentznek megfogyatkozott Okoskodása a Tiszta Magyarágban* (Pest 1806). Összefoglaló nyelvészeti munkája a *Magyar Grammatika avagy Nyelvtudomány* (Buda 1818, 1821).

Verseghy – Révai historizmusával szemben – a „józan ész principiumai”, vagyis a felvilágosodott racionalizmus elveit vallotta. Nyelvújítás dolgában Kazinczy ellenzékéhez tartozott, az újításban az író jogát korlátozni kívánta, és a nyelv bővítését a szóképzés, a szóösszetétel és az idegen szavak átvételére kívánta szűkíteni.

A harc végül Révai és hívei, a történetiség elvét valló „jottisták” javára dőlt el, háttérbe szorítva a dunántúliak által is képviselt kiejtés-elvet („ipszilonisták”).

A nyelvújítás e két vezéralakja, Verseghy Ferenc és Révai Miklós egyaránt kötődött Veszprémhez. Verseghy – mint látni fogjuk – a városunkban kiadott első magyar nyelvű teológiai folyóirat, az *Egyházi Értekezések és Tudósítások* (1820–1824) főmunkatársaként, Révai az 1772/73-as tanévben tanított Veszprém-ben, a piarista gimnáziumban, a II. grammatikai osztályban. Diákok számára írt drámáját 1773-ban a megyeházán adták elő.¹¹

Horváth János (1769–1835) neve elsősorban az első magyar nyelvű, Veszprém-ben szerkesztett katolikus folyóirat szerkesztőjeként vált ismertté.

Balatoncsicsón született egyszerű jobbágyszülők gyermekeként. A veszprémi egyházmegye növendékeként végzett a pozsonyi központi szemináriumban. Hamar kitűnt szónoki tehetségével, ezért Festetics György 1801-ben meghívta a keszthelyi plébániára. Ott a gróf körül kialakult szellemi kör aktív tagja lett, majd Ferenc császár és király 1808. augusztus 5-én kelt határozatával lett veszprémi kanonok. 1818 őszén jelent meg Verseghy A *'filozófiának talpigazságaira épített felelete*. Ez annyira megtetszett Horváthnak, hogy a benne foglalt nyelvművelő tanácsokat rendre magáévá tette, s az általa tervezett *Egyházi Mesterszókönyv* elkészítésére is őt kérte fel.¹²

Verseghy örömmel fogadta Horváth kezdeményezését. S ezzel kezdetét vette egy négy éven át tartó bizalmas, meghitt levelezés – a magyar nyelvújítás egyik kevésbé ismert becses emléke. A kitűnő szónok hírében álló Horváth János indította Veszprém-ben az első magyar nyelvű egyházi folyóiratot, az *Egyházi Értekezések és Tudósítások*-at (1820–1824).

Huszonnégy nyugat-európai egyházi folyóiratot járatott, így juthatott arra a gondolatra, hogy hasonlókra Magyarországon is szükség lenne. E hitét csak erősítette,

¹¹ U. o. 20.

¹² BADICS 1927. 51.

hogy 1817-ben életre kelt a *Tudományos Gyűjtemény*, melynek ő is egyik aktív szerzője lett.

Elsőként – német mintára – társaságot szervezett az indítandó lap köré, a *Veszprémi Tudós Társaságot*. Ennek ugyan nem volt alapszabálya, tagnyilvántartása, de célját kiválóan betöltötte. Ennek az „Egyházi Értekezésekben munkálkodó Veszprémi Tudós Társaság”-nak a tagjai elsősorban a veszprémi káptalan tudománykedvelő kanonokjai és a szeminárium teológusai közül kerültek ki. Nem bejegyzett, alapszabállyal rendelkező egyesület volt ez, hanem inkább baráti kör, mely Kurbély György (1755–1821) püspök morális és anyagi támogatását is élvezte. E kör tagja volt Nedeczky Károly (1766–1823) segédpüspök, aki Révai Miklós *Grammatica Hungarica* I. kötetének megjelenését is (Pest, 1803) anyagilag támogatta. (Révai a művet neki és kanonoktársainak ajánlotta.). Hornyik János (1756–1822) babócsai apát a patrónusok egyike volt. (Verseghy Ferenc nagy szeretettel ír róla.) De ide sorolható Külley János (1763–1849), a kiváló képességű, kultúradelvelő és a város zenei életét irányító nagyprépost; Szalai Imre (1787–1848), aki 1825-től az egyházi szónoktattan tanára a pesti egyetemen; a meginduló Magyar Tudományos Akadémia levelező majd rendes tagja (1832). Vajkay György felsőörsi prépost, a nagyszerű társalgó, kiváló mecénás, aki „az irodalmat is nagy figyelemre méltatta”. Végül *Kiss Ferenc* (1767–1825) nevét kell megemlítenünk, a pesti egyetem erkölcsstan tanára és a Veszprémben induló lap „dogmatikai szakértője”, a szerkesztő igazi munkatársa volt. Így indulhatott meg az első magyar nyelvű egyházi folyóirat. A negyedévente megjelenő folyóirat fennállása alatt (1820–1824) húsz kötet látott napvilágot.

A németül, franciául és latinul is kiválóan tudó Horváth nem hitbuzgalmi lapot akart indítani, hanem olyat, amely a kor hazai és külföldi szellemi törekvéseit is tükrözi. A folyóirat célja a magyar nyelvű teológiai szakszókincs, a korszerű egyházi műveltség, valamint a nemzeti nyelvű irodalom és tudomány népszerűsítése volt.

Verseghy is nagyon együtt tud dolgozni a veszprémiekkel: „...*talán tízzerte többet végeztem volna én már ifjúságomtól fogva a' Magyar Literaturának előmozdítására, ha a' Magyar Tudósok a' helyett, hogy úgy bántak volna velem, úgy segítettek volna tanácsaikkal, úgy biztattak volna a' helyesben, olly barátságosan és okosan tartóztattak volna a' helytelenül, mint most a' Veszprémiek, tudós czivakodásra nem készítették volna és utamot [...] Kéz alatt vagy nyilván el nem állották volna...*”¹³

Horváth először 1819. július 10-e táján látogatta meg Verseghyt, aki hamarosan viszonzta ezt. Augusztus 9–13 között a veszprémi kanonokok vendégszeretétét élvezte. Erről lelkenedezve emlékezik: „*Weszprém az én életemnek legszebb*

¹³ HORVÁTH 1937. 122.

epocháját kezdi” – írja nagyon őszintén a szerkesztőnek.¹⁴ Olyannyira, hogy még alkalmi ódát is ír: „*Láttalak őslelkű Veszprémnek Papjai! Édes/ nyelvünknek új dajkái!*”¹⁵

A folyóirat 1824-ben szűnt meg. Horváthot teendői elszólították Veszprémből. 1825-ben Pesten a hittudományi kar rektora lett, majd Bécsben a helytartótanács egyházügyi biztosa. Horváth kanonok megbecsültségét jelzi, hogy 1830. november 17-én, a Tudós Társaság – később Magyar Tudományos Akadémia – alakuló ülésén az elnök, Telki József balján Széchenyi István gróf, jobbján pedig ő foglalt helyet – mint azt Széphalomban, a Magyar Nyelv Múzeumának korhű üléstermében ma is láthatjuk.

Kopácsy József (1775–1847). A magyar közvélemény előtt ismert az a kép, mely szerint 1825. november 3-án a pozsonyi országgyűlésen felállt egy fiatal huszárkapitány, gróf Széchenyi István, s birtokainak egy évi jövedelmét, hatvanezer forintot ajánlott fel egy magyar tudós társaság (tudományos akadémia) megalapítására. Ám kevésbé köztudott, hogy ezt követően számosan tettek hasonló felajánlásokat, köztük Kopácsy József veszprémi püspök.

2007-ben az Archív kiadó az Országos Levéltár jeles dokumentumait bemutató hasonmás-sorozatában az Akadémia alapításának írásos emlékei is megjelentek. Köztük a Kopácsy püspök felajánlását tartalmazó okirat:¹⁶ „*Alulírott Kopácsy József, veszprémi püspök [...] nemzetünk díszének, hazánk csinosításának felemelésére, s egyszersmind a hasznos ismereteknek terjesztésére a magyar nyelvnek célirányosan intézendő kimíveltetését és terjedését egyik leghathatósabb eszköznek tartván: azon intézetnek felállítására, melyeket az ország rendei múlt 1826. esztendei Szent György havának tizenhetedik napján költ alázatos felírásokban a magyar nyelvnek kimíveltetése és elterjesztése végett Ő Császári Királyi Felségének előterjesztettek, két ezer forintokat konvencióbéli ezüst pénzben ajánlok oly föltétel mellett, hogy ezen summából a magyar nyelvnek kimíveltetésére egy ezer forintoknak, a magyar nyelvnek terjesztésére hasonlóul egy ezer forintoknak interesse [kamat] fordítassék [...].*

Költ Pozsonyban, pünkösöd havának 30. napján 1827. esztendőben.

Kopácsy József veszprémi püspök”¹⁷

Ezért őt az Akadémia „rejtett votumok többsége által, ülésel és vokssal bíró” tiszteletbeli taggá választotta (1831. február 15.)¹⁸

¹⁴ HORVÁTH 1937.79.

¹⁵ HORVÁTH, 1937. 80.

¹⁶ KOPÁCSY 2007.

¹⁷ A levelet mai helyesírásunk szerint közöltem. – S. J.

¹⁸ DARNAY 1928. 197.

Halála (1847. szeptember 18.) után az Akadémián november 8-án Szilasy János rendes tag, a magyar filozófiai műszótár egyik kidolgozója emlékezett meg róla: „...a magyar nyelvet tanítás által terjesztő külön intézetre is legnagyobb készséggel hozta áldozatát, igaz szívvel örült akadémiánk előmenetelének és gyarapodásának [...] Ámbár neveltetése latin volt, s feszített szorgalom után német és francia nyelven könnyen szólt: a magyar szó mégis legkedvesebb volt előtte...”¹⁹



Simonyi Zsigmond (1853–1919)

Veszprémben született a magyar nyelvészet egyik legkiválóbb művelője, Simonyi Zsigmond (1853–1919): számos szakkönyv írója, a *Magyar Nyelvőr* szerkesztője. Halálának századik évfordulóján illő, hogy kicsit részletesebben is megemlékezzünk róla. A veszprémi szatócs fia, Steiner (1874-től Simonyi) Zsigmond pesti diákként ismerkedett meg Szarvas Gáborral, a kor kiemelkedő nyelvészével, aki hamar pártfogásába vette a tehetséges és szorgalmas diákot. És hamarosan, az 1872-ben meginduló és mind a mai napig létező! nyelvészeti folyóirat, a *Magyar Nyelvőr* munkatársai közé választotta. Lipcsei, berlini és párizsi tanulmányok után 1876 őszén megszerezte a doktorátust, és 1877-ben – huszonnégy évesen! – már egyetemi magántanár. Ettől kezdve rendkívül termékeny szerzőnek bizonyult: különböző folyóiratokban számos publikációja jelent meg, és az általa írt könyvek is majd egy folyómétert töltenek meg a megyei könyvtár helyismereti tárában. Korában főként a rendkívül erős német nyelvi hatásokkal kellett felvennie a küzdelmet. Az *Antibarbarus* című könyvében (1879) főként a germanizmusokkal, illetve a nyelvi modortalanságokat igyekezett kigyomlálni. De írt könyvet a magyar mondatan történetéről, a helyes magyarságról és a középiskolai diákság számára pedig különböző nyelvkönyveket, köztük latin szótárt is.

Legjelentősebb alkotásai rendszerző, összefoglaló jellegűek, így a *Tüzetes magyar nyelvtan*, továbbá *A magyar határozók*, *A magyar kötőszók* és *A jelzők mondatana*. E címek is jelzik, hogy legkedveltebb szakterülete a mondatan volt. Másik maradandó alkotása a mesterével, Szarvas Gáborral közösen szerkesztett *Magyar nyelvtörténeti szótár. I–III. Bp., 1890–1893*.

¹⁹ MAÉ VII. évf. 1847. november, X. sz. 291–295.

Az ő kezdeményezésére szűnt meg a vonatkozó névmások (a ki, a mi) különírása. A népnyelv is nagyon érdekelte. Számos tájszó és nyelvi fordulat az ő feljegyzésében maradt az utókorra. De a ma divatos pszicholingvisztika egyik első hazai művelője is volt.

Közben számos nemtelen támadás is érte. Kiváltképp a nyelvtörténeti szótár és a helyesírás reformja kapcsán. A Tanácsköztársaság bukása után az akadémiai igazolóbizottság megalázó eljárást indított ellene. A nyelvészeti folyóiratok megmentése érdekében tett lépéseit félreértelmezték. Érzékeny idegrendszere hamar felmondta a szolgálatot, rövidesen ágynak esett, és 1919. november 22-én meghalt. Sírja a budapesti Kerepesi (Fiumei úti) temetőben található.

Városunkban vármegyei szolgabíróként, majd főjegyzőként kezdte pályafutását Zsoldos Ignác (1803–1885), a magyar jogi szaknyelv egyik megteremtője, 1867 után Budapesten a Hétszemélyes Tábla, majd a Kúria tanácselnöke. Magyar nyelvű közigazgatási szakkönyvei révén 1838-tól az Akadémia rendes tagja. Élete végén Veszprémben telepedett le, s főként Seneca bölcséleti műveinek magyarra fordításával foglalkozott. Az Alsóvárosi temetőben nyugszik. (Állítólag a falusi jegyzők számára írt könyve inspirálta Eötvös Józsefet *A falu jegyzője* című ismert regényének megírására.)



Nagy J. Béla (1884–1967)

Nagy J. Béla (1884–1967) tanár, nyelvész, élete utolsó évtizedeit Veszprémben töltötte. Két évtizeden keresztül (1919–1939) szerkesztette a *Magyar Pedagógiát*. A huszadik század harmincas éveiben pedig a pesti egyetemen a stílusról és a nyelv tanításának módszertanáról tartott előadásokat. Ő volt az, aki éltre hívta az Akadémia Nyelvművelő Bizottságát, s titkárként annak ügyeit is intézte. Huszonkét évig társszerkesztője volt a *Magyarosan* című folyóiratnak. Középiskolások számára írt tankönyveiből pedig nemzedékek tanultak. Tankönyvei világos, magyaros stílusukkal, lényegre törő tömörségükkel, szórakoztató, szinte játékos feladatokkal voltak telítettek. Ugyanakkor a tudományos alaposágról, a leírtak megbízhatóságáról és a könnyed előadásmódról sem feledkezett meg.

Évtizedeken keresztül ő volt magyar nyelvművelők nesztora. Amikor a két világháború között az a nézet kapott lábra, hogy a nyelvművelés lényege az idegen szavak üldözése, ő váltig küzdött eme áltudományos, a nyelvművelés ügyét leszűkítő nézet ellen. Veszprémben élete utolsó huszonöt évét töltötte, visszavonultan, könyvei közé bezárkózva, szinte „kődlovaggá” vált, mint halálakor

Kovalovszky Miklós írta róla.²⁰ Innen küldte cikkeit, tanulmányait. Itt rendezte sajtó alá nyelvművelő írásait, melyekben rendszerint a nyelvművelés legfontosabb elméleti és gyakorlati kérdéseiről értekezett.

1974-ben, születésének 90. évfordulóján sírjának megkoszorúzásakor Grétsy László így emlékezett róla: „*Nem volt olyan egyetemes nyelvtudós, mint Gombocz Zoltán, nem volt olyan nyelvművész, mint Kosztolányi Dezső, nyelvművelőként azonban mindkettőnél nagyobb. Ő az összekötő kapocs a felszabadulás előtti és utáni évek nyelvművelése között.*” Emlékbeszédében arra is utalt, hogy az 1960-as években szárnyra kelt Magyar Nyelv Hetének is ő volt az egyik kezdeményezője.

Válogatott tanulmányai *Egy emberöltő nyelvünk védelmében* címmel az Akadémiai Kiadónál jelentek meg, már a szerző halála után, 1968-ban.

Nézzünk ezek közül néhány címet! Arany János nyelvművelése, Simonyi Zsigmond nyelvművelő munkássága, Van-e nyelvhelyesség?, Nyelvhelyességi babonák, Egyes szám vagy többes szám? Szórendi kérdések, Igealakok használata, Hogyan nevezzük a nőket? Hogyan ragozzuk a magyar igét?, Mi a különbség a *de* és a *hanem* között?, Köznyelvi kiejtésünk, Helyesírásunk időszerű kérdései...

Születésének századik évfordulóján, 1984-ben a rádió Édes anyanyelvünk című rovatában Lőrincze Lajos így emlékezett meg róla: „...*munkássága ma is élő és ható tényező nyelvművelésünkben. A magam részéről tisztelt és kedves mesteremnek tartottam életében s így él emlékezetemben halála után is. Tiszteltem nagy tudását, tudományos pontosságát, kristálytisza stílusát, szerettem rokonszenves egyéniségét, mély humanizmusát, Arany Jánosra emlékeztető bölcsességét, emberségét.*”²¹

Egerben 1987 óta rendezik meg a Nagy J. Béla országos helyesírási versenyt a felsőoktatási intézmények hallgatói számára, amelyre Magyarország, valamint a Kárpát-medence más egyetemei, főiskolái neveznek be egy-egy hallgatót. A Dózsa-városi temetőben nyugszik.

Nagy J. Béla munkásságának egyik folytatója a Veszprém közelében, Szentgálon született – de aki veszpréminek vallotta magát – Lőrincze Lajos (1915–1993) nyelvész, nyelvjáráskutató, a magyar nyelv fáradhatatlan öre. Első nyelvművelő kötetét éppen Nagy J. Béla lektorálta (*Nyelv és élet*, 1953, Kodály Zoltán előszavával.) 1954-től a *Magyar Nyelvtör* felelős szerkesztője. E minőségében Simonyi Zsigmond utóda. 1952-től az *Édes Anyanyelvünk* műsor szerkesztője a rádióban. A hazai nyelvészek a XX. század második felét „Lőrincze-korszaknak” is nevezik. Rádióműsora, az *Édes anyanyelvünk*, évtizedeken keresztül tanította a helyes nyelvhasználatra a honi és a határon túli magyarságot. A Magyarok Világszövetségében az anyanyelvi

²⁰ Magyar Nyelv 1968. 122–123.

²¹ LŐRINCZE Lajos. Megemlékezés Nagy J. Béláról, *Horizont*, 1984/3. 40–41.



Lőrincze Lajos (1915–1993)

konferenciák szervezésével sokat tett a határainkon túli magyarság összefogásáért, nemzettudatuk elmélyítéséért.

A XVIII–XX. századokra oly jellemző veszprémi nyelvészeti megújulás lendülete ma is töretlen, a Pannon Egyetem kutatóközpontként is jelentős. Se szeri, se száma az egyetem nyelvtudományi tanszéke által szervezett konferenciáknak, kiadványoknak. Veszprémi szempontból különösen érdekesek a „Regionalitás és nyelvjárásiasság Veszprém megyében”, valamint a „Nyelvjárási szövegek Veszprém megyéből” című kötetek. De említhetjük Paczoly Gyula professzor úr 55 nyelvű! közmondásszótárát is, mely nemzetközi viszonylatban is jelentős. Mindezek ékesen bizonyítják, hogy Veszprém nem csak a múltban, de a jelenben is – a nyelvészek városa.

IRODALMI HIVATKOZÁSOK

- BADICS Ferenc (1927): *Horváth János püspök 1769–1835*, Veszprém.
- BÁNDI László (1989): *A veszprémi nyomdászat két évszázada*, Veszprém.
- BERÉNYI Zsuzsanna Ágnes (2011): Kazinczyról a történész. *Édes Anyanyelvünk*, 2011/1. 10.
- BÍRÓ Ferenc (2010): *A legnagyobb pennaháború. Kazinczy Ferenc és a nyelvkérdés*. Budapest.
- CSETRI Lajos (1990): *Egység vagy különbözőség? Nyelv- és irodalomszemlélet a magyar nyelvújítás korában*. Budapest.
- CZIFRA Mariann (2009): A „nyelvújítási harc” korlátai. Egy kognitív metafora értelemképző szerepe a nyelvújítás narratívájában. *Irodalomtörténet*, 321–340.
- DARNAY Kálmán (1928): *Kopácsy József pályafutása a kőműves kalapáctól a bíboros-kalapig*. In: DARNAY Kálmán: *Kaszinózó táblabírák*. Budapest. 197–204.
- FELDE Györgyi (1975): Egy régi magyar nyelvész: Somogyi Gedeon. *Magyar Nyelv*. 242–246.
- HORVÁTH Konstantin (1937): *Az „Egyházi Értekezések és Tudósítások” (Az első magyar kat. teol. folyóirat) története 1820–1824. Verseghy Ferenc és Horváth János levelezése 1819–1822*, Veszprém.
- HUDI József (2009): *Könyv és társadalom. Könyvkultúra és művelődés a XVIII–XIX. századi Veszprém megyében*. Budapest.
- Kazinczy Ferenc levelezése* [KazLev], I–XXIII, sajtó alá rend. VÁCZY János (XXII), HARSÁNYI István, (XXIII) BERLÁSZ Jenő és munkatársai, MTA, Budapest. 1890–1960.
- KISFALUDY Sándor (1892–1893) *Minden Munkái I–VIII.*, Budapest, Franklin.
- KÓKAY György (2004): *Horváth János, Verseghy Ferenc és az első magyar katolikus folyóirat* In: *Magyar Könyvszemle*, 120. 2004/3. 213–225.

- KOPÁCSY József (2007) *veszprémi püspök alapítványtevő levele* = Az MTA alapításának dokumentumai. Budapest, Archív Kiadó. (hasonmás az Országos Levéltár gyűjteményéből).
- LŐRINCZE Lajos (1993): *Megnől az ember szíve*. Veszprém. *Új Horizont*.
- MAÉ (1847): *Magyar Academiai Értesítő* VII. évf. 1847. november, X. sz. 291–295.
- MARGÓCSY István (1980): *Pápay Sámuel és literatúrája*. *Irodalomtörténet*. 377–404.
- NEMES PAPP István: *Az élet történeteire s jövődő állapotjára nézve magával békeségre lépett tudós...néhai Somogyi Gedeon Urnak gyászos koporsójánál elő adott [gyászbeszéd]*. Veszprémben 1822, Számmer Klára [nyomdája].
- RÉVAI Miklós (1988) *a nyelvről és a nyelv művelésről*. Szerk.: Z. SZABÓ László, Győr.
- SEBŐ József (2013): *Dicsalom, avagy Veszprém mint Széphalom ellenpólusa*, Veszprém. Vár Ucca Műhely Könyvek 30.
- SOMOGYI Gedeon (1819): *Értekezés a Magyar Verselés módjáról és Fordításokról*. Veszprémben özv. Számmer Mihályné Betűivel.
- TOLCSVAI NAGY Gábor (2007): *1813. A nyelvi és irodalmi izlésvita nagy, nyilvános szakasza. Mondolat*. In: Szegedy-Maszák Mihály (szerk.): *A magyar irodalom története* II. Budapest.
- TOMPA József (1975): *Simonyi Zsigmond*. Budapest.

A Veszprémi Szemle 54. szám megjelenését támogatták:

		Honoráriumról lemondottak:	
Benedek és Társa Bt.	Veszprém		
Bernáth Ildikó	Veszprém		
Demény Zoltán	Veszprém	Dr. Csiszár Miklós	Veszprém
Farkas Gyuláné	Budapest	Dr. Földesi Ferenc	Veszprém
Kecskés Csabáné	Veszprém	Kovács Győző Gyula	Veszprém
Dr. Kovács Gyula	Székesfehérvár	Rainer Pál	Veszprém
Lukácsné Takács Rózsa	Veszprém	Sebő József	Veszprém
Pétfürdői Közösségi Ház és Könyvtár		Somfai Balázs	Veszprém
	Pétfürdő		
Dr. Próder József	Veszprém		
Solymosi Klára	Veszprém		
Somfai Balázs	Veszprém		
Szalontai Árpád	Veszprém		
Vörösmarty Mihály Könyvtár			
	Székesfehérvár		